

MEKTUP VE KARTPOSTAL GELENEĞİ

Muhsin Karabay

- Haberleşme ihtiyacı, insanlık tarihi kadar eskidir. Yapılan araştırmalar ve çalışmalar gösteriyor ki posta haberleşme açısından önce de insanlar haberleşme ihtiyacını duman, hayvanlar ve çeşitli sesler sayesinde giderebiliyorlardı. Gayem haberleşme tarihini yazmak değil ama nereden nereye gelindiğini göstermesi bakımından bu tarihî süreci belirtmekte fayda var.

Daha düne kadar mektup yazma, dinî bayramlarda ve her yılbaşında da kartpostal gönderme geleneğimizi sürdürülebiliyorduk. İlkokula başladığımızda öğrendiğimiz ilk şarkılardan “Postacı”nın; “Bak postacı geliyor, selam veriyor / Herkes ona bakıyor, merak ediyor” sözleriyle başlıyordu hasret, özlem gibi duyguların gönlümüze ve ruhumuza işlemesi. Şimdi çocuklarımız okullarda “Postacı”yı öğreniyorlar mı bilmiyorum. Herhâlde ilk bilinçli postacıyı bekleyişimiz de üniversite imtihanlarının sonuçları içindi. Asıl onunla başlıyordu daha sonraki postacının yolunu gözleyişlerimiz ve günde beş on kez posta kutumuzu kontrol edişlerimiz...

Özellikle gurbet ellerde aileden, eşten, sevgiliden, çoluk çocuktan beklenen mektupların özlemi bile bambaşkaydı. Haftalarca, aylarca mektupların gelmesi beklenir; eş, dostla gönderilen selamlar yerini bulurdu da ah o postadaki mektup bir türlü gelmek bilmezdi. Rahmetli babamın 1970’lerin sonunda üç yıl boyunca çalıştığı Almanya’ya mektuplar en az bir ayda giderdi. Tabii bir ay da cevabın gelmesi beklenirdi. Cevap gelene kadar mektup kâğıdının boş bir sayfasına çizdiğimiz ellerimiz bile büyümüş olurdu.

Türküleri, şarkıları sevenlerin hasret çekişleri de bir başka olur hani... Ahmet Gazi Ayhan’ın, Ahmet Sezgin’in ya da Muzaffer Ak-

gün'ün gönülleri dağılayan sesi radyodan yükselmeye başlayınca gözyaşla-
rınıza da hâkim olamazdınız...

*Bir of çeksem karşıki dağlar yıkılır
Bugün posta günü canım sıkılır
Ellerin mektubu gelmiş okunur
Benim yüreğime hançer sokulur*

Yıllarca bu türküyü dinlemiş ama “posta günü”nü bir türlü anlayamamış-
tım. Zira memleketimiz Aydın'ın küçük kasabası Karacasu'da, daha sonra
taşındığımız Manisa'nın Demirci ilçesinde ve ardından yükseköğrenim
için gittiğim İzmir'de de böyle bir gün yoktu. Eğer size gelen bir mektup,
bir paket ya da bir havale varsa postacınız her gün kapınızı çalabilirdi.
Hele beklediğiniz önemli bir haber varsa ya pencerede ya da kapı önünde
geçirirdiniz saatlerinizi.

“Posta günü”nü ancak 1981 yılının Ocak ayında, Ordu/Perşembe, Çaka-
Çaytepe Lisesine İngilizce Öğretmeni olarak atandığım, Karadeniz sa-
hilinin bir köyü olan Çaka'da öğrenebilecektim... Hiç gitmemiş olanlar için
söyleyelim; Karadeniz'de yerleşim yerleri, pek düz arazi bulunmadığından
dağınıktır. İyi ve eksiksiz öğretmen kadrolarıyla ilkokulu, ortaokulu ve li-
sesi bulunan Çaka'nın ve hemen yanındaki komşusu Çaytepe'nin çevre ile
birlikte bir hayli öğrencisi vardı.

Ordu'nun Perşembe ilçe-
sine bağlı Çaka'da, köyün
üç bakkalından biri olan
Sait Cinek ağabeyimiz
PTT acentasıydı. Halkın
posta işleri onun elin-
deydi. Pazartesi günleri
posta günüydü ve halk,
öğretmen ve öğrenciler;
“Sait abi bana bir şey var
mı?” sorusunun içinde
taşıdığı çokça ümitle
bakkalının kapısına va-
rırdı. Ben alışverişimi
genellikle, sattıklarından
çok; güler yüzü, dostluğu,
samimiyeti ve esnaflığın-
dan dolayı Sait ağabeyin

Building a Snowman, Brit. Heart Foundation

John Davis, Curlews and Avocets, The R. S. P. Birds

bakkal dükkânının hemen karşısında bulunan Dursun (Cinek) ağabeyden yapardım. Tabii, her zaman ondan alışveriş etmiyor oluşumun verdiği bir miktar mahcupiyetle birlikte Sait ağabeyin kapısına ben de varırdım. Bana gelen bir şey yoksa çoğunlukla masasında oturur bulduğum Sait ağabey, çenesine dayalı sağ elinin parmakları arasında tuttuğu tükenmez kale-

miyle, altın kaplama olan azı dişlerinin biri de dikkatimi çekerken belki bana biraz müstehzi gelen gülümser üslubuyla “Hocam gelecek var.” derdi.

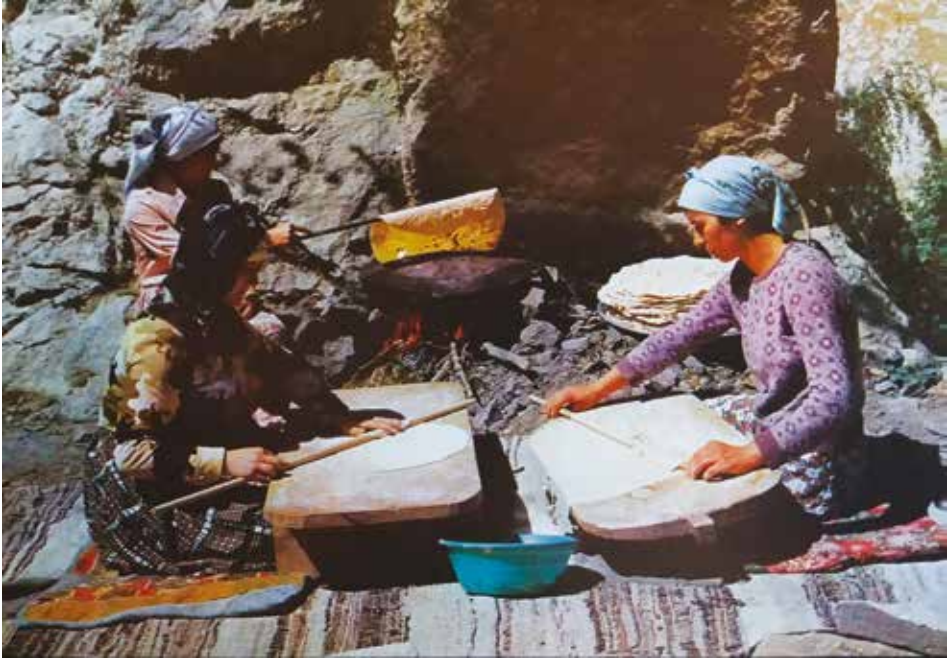
Hele asker mektupları da bir başkaydı. Mektupların dağıtılacağı saatlerde isminizin çağrılmasını heyecanla beklerdiniz. Askerliğimi kısa dönemde, 1983 yazında Burdur’da yapmıştım. Evli ve nişanlı arkadaşların bekleyişleri görülmeye, seyre değerdi. Telefon imkânı olanlarının ise pantolan cep-leri altın değerindeki büyük telefon jetonlarıyla dolu olurdu.

Eskiden bayramlarda, yılbaşında eşimize, dostumuza, arkadaşlarımıza kutlama/tebrik kartları gönderirdik. Bu yazı dolayısıyla 50 yıllık mektup ve kartpostal arşivime dalınca epey aradan sonra bu, benim için de bazıları vefat etmiş aile fertlerim, akraba ve “eski dostlar”ımla bir hasret giderme oldu. Baktım bana en çok mektubu, “kız kısmı okuyup da ne olacak”, “kızlar okumaz” düşünceleriyle ve ayrıca ağabeylerinin de çeşitli engellemeleri yüzünden ilkokulu bile zorla bitirebilmiş rahmetli anneciğim yazmış. Öğretmenlik hayatım boyunca hiç izin almadan, sürekli çalışmaktan ve yeterli tatil zamanlarımın olmayışından, bayramların bile büyük bir çoğunluğunu ayrı geçirmek zorunda kaldığımız için hasret ve sevgilerini gözyaşları içinde mektuplarına akıtmış canım anneciğim.

Bu gelenek, internetin ve sosyal medya denilen yeni yüzyılın icatları ile birlikte hemen hemen yok oldu diyebiliriz. Artık bütün kutlamalarımızı, taziyelerimizi, geçmiş olsun dilekelerimizi hep e-posta veya Facebook, Twitter, Instagram, Whatsapp gibi sosyal medya aracılığıyla yapıyoruz. Birbirimizi internet üzerinden seviyor, özlüyor, sayıyor ve birbirimizin

üzüntü, hüznün, keder ve tasalarını paylaşıyoruz (!?). En yakın arkadaşımızın en mutlu ya da en üzüntülü gününde yanında bulunmaya değil de ona hemen internet aracılığıyla bir kutlama, bir geçmiş olsun ya da başsağlığı mesajı göndermeyi önemsiyor ve bu yolu tercih ediyoruz. Böylece de büyük bir dostluk görevini yerine getirmiş olmanın huzur ve mutluluğuyla yudumluyoruz çayımızı, kahvemizi!.. Oysa arkadaşımızın, eşimizin, dostumuzun yanına gidip “Ben senin yanındayım, ben seni çok seviyorum; üzüntülerini, sevinçlerini paylaşıyorum, bana dayanabilir, başını omzuma yaslayabilirsin; en güzel gününde olduğu gibi en acı gününde de yanındayım.” diyebilmek ne kadar güzel ama bunu kaçımız yapabiliyoruz? Çevremde gördüğüm akrabalar bile aynı şehirde yaşadıkları hâlde artık birbirleriyle Facebook, Instagram, Twitter ve Whatsapp gibi sosyal medya araçlarıyla görüşüyorlar.

Memleketimizde olmasa da yurt dışındaki arkadaşlarımla hâlâ mektup ve kart gönderme alışkanlığımızı sürdürüyoruz. Ancak tebrik kartları gönderdiğim zaman büyük bir sıkıntı yaşıyorum çünkü onlara göndermek için kartlar bulmakta zorlanıyorum. Bu konuda bazı kartpostal firmaları var ancak bu kutlama kartları bizim ülkemizde henüz Avrupa’daki çeşitliliğine ve özelliğine kavuşamadı. Kartpostal çeşitleri arasında sanatçılar, manzaralar, tarihî ve turistik yerler, yabancı ressamların Türkiye’ye

Yufka pişiren kadınlar, fotoğraf. Ahmet Esin, Keskin Color

Yıldız Duman, Lonca Altı, Karacasu Geliş. Eğit. V.

/ Türk kültürüne ait eserleri, bitkiler, hayvanlar, köy hayatları, gravürler önemli bir yer tutuyor. Ancak ressamlarımıza ait sanat kartpostalları yok denecek kadar az. Onlar da ya şahsi gayretlerle ya da sanat galerileri ve müzelerce çok az çeşit ve sayıda bastırılmış. Oysa o kadar çok değerli sanatkârimız var ki onların eserleri itinalı bir

şekilde kartpostal olarak hazırlanabilir. Bu hiç şüphesiz halkımızın resme olan ilgisini de artıracaktır.

İlk yurt dışı seyahatim 1980'li yıllarda, İngiltere'ye olmuştu. Londra'da ve gezdiğim diğer şehirlerde sokaklardaki, caddelerdeki, alışveriş merkezlerindeki kartpostal satış dükkânlarını, stantlarını görünce oldukça şaşırmıştım çünkü bizde yılda üç defa -Ramazan ve Kurban Bayramlarıyla yeni yıl için- kutlama kartları gönderilirdi. Dolayısıyla bu vesilelerle özellikle kırtasiyelerde ve büyük şehirlerimizin de bazı meydan ve köşelerinde kartpostal satanlar olurdu fakat bu da en fazla bir iki hafta sürerdi. Şimdi bunlar da artık yok oldu, tarihe karıştı.

Yukarıda belirttiğim gibi bu kartpostal dükkânları ile ilgili şaşkınlığım oradaki geleneği tam manasıyla bilemediğim içindi. Bu kartpostal dükkânlarının bazı özel zamanlar haricinde nasıl para kazandıklarını merak etmiştim fakat kısa zamanda gördüm ve anladım ki orada küçük veya büyük olsun her bir olay için kutlama veya üzüntüyü paylaşma vesilesiyle kartlar gönderiliyor veya çalıştığınız iş yerinde herkes birbirine çeşitli vesilelerle kartlar yazıyor. Yazılan bu kartlar uzun süre evlerin, iş yerlerinin en güzel yerlerinde; masalarda, dolapların üstlerinde, pencere önlerinde âdeta bir kartpostal sergisi hâlinde sergileniyor. Avrupa'da özellikle Noel, yeni yıl ve paskalya zamanlarıyla ortak kutlama olduğu zamanlarda iş yerlerine, evlere gittiğinizde sizi sergilenen kartlar oldukça şaşırtacaktır çünkü masaların, dolapların üstleri, pencerelerin önleri hep kartpostallarla doludur. Hele doğum günleri, nişan, düğün, yeni bir eve taşınma, bebek doğumları, hastalık, vefat... gibi olaylar için gönderilen yüzlerce kartpostal evlerin her

tarafını süsler. Bu, Türkiye’de gördüğümüz bir gelenek değildir. Dolayısıyla Türkiye’den giden bir kişi bu durumu görünce çok şaşırır. İşte her sokakta, her markette bir kartpostal dükkânın veya reyonunun olması bundan dolayıdır, orada kart göndermek apayrı bir sosyal ve kültürel gelenektir. Bu çok önemli bir iştir ve özel günlerde sizin eşinizi dostunuzu verdiğiniz veya gönderdiğiniz kartlarla da hatırlayıp mutlu etmeniz, sevinç ve üzüntülerini paylaşmanız beklenir. Bu herkes tarafından çok ciddiye alınan; ihmal edilmemesi, unutulmaması gereken bir gelenektir. Herkes, eşinden dostundan bunu bekliyor ve kendisi de zamanı gelince bunu yapıyor.

Elbette Noel, yeni yıl, paskalya, doğum günü, sevgililer günü, anneler günü, babalar günü dolayısıyla kartların gönderilmesi zaten normal bir şey. Ancak bunların dışında evinizi değiştirdiniz, yeni bir eve taşındınız, yeni bir ev satın aldınız, yeni bir işe başladınız, mesleğinizde terfi ettiniz, emekli oldunuz, hastalandınız, iyileştiniz, nişanlandınız, evlendiniz, bir yurt dışı seyahatinden döndünüz, ehliyet imtihanında başarılı oldunuz, sınıfınızı geçtiniz, okulunuzdan mezun oldunuz... hep bunlar için bir kartpostal yazılması gerekir.

J. Richard Plincke, Artistic Views, 'York Railway Museum'

Rahmi Pehlivanlı, Sepet örenler, R. Pehlivanlı KSV

Vakıf geleneği hemen hemen her ülkenin vazgeçilmez bir değeridir. İşte Batı'da da çocuklara yardımdan tutun da Afrika'daki susuz köylere su götürmeye, evsiz insanlara kalacak yer temin etmekten ormanların korunmasına kadar çeşitli sahalarda çalışan ve büyük bir çeşitlilik arz eden yardım kuruluşları, dernekler ve vakıflar sosyal hayatın bu alanında

da büyük bir önem taşımaktadır. Benim en çok dikkatimi çeken oradaki yardım kuruluşlarının kutular hâlinde hazırlamış oldukları ve satışa arz ettikleri kartpostallar oldu. Batı ülkelerinde tahmin edilemeyecek kadar çeşitli kurum, kuruluş, vakıf, dernek, müze, okul, eğitim kurumu... tarafından kartpostallar bastırılarak bunlar bazen tek tek bazen 5'li, 10'lu, 20'li, 30'lu, 40'lı, 50'li kutular hâlinde satışa sunulur. Bu dernek, cemiyet, vakıf, kurum, müze ve kuruluşlar arasında Oxfam, Children of the World, National Trust, Cancer Research UK, TATE... sayılabilir.

Ayrıca ressamların hemen hemen bütün tablolarının özel kartpostalları satılmaktadır. Hatta bunlar o kadar güzel hazırlanıp pazarlanmaktadır ki hepsini alıp bir koleksiyon yapasınız gelir çünkü her biri tek tek zarflarıyla birlikte özel ambalajlarında satılmaktadır. Bunlar, işin ne kadar ciddiye alındığını göstermesi bakımından çok önemlidir; şahsen benim çok hoşuma gitti.

Ülkemizde maalesef böyle bir gelenek bulunmadığı için birçok değerli ressamımızın tablolarının veya geleneksel sanatlarımıza ait değerli eserlerin böylesine kartlarının yapılmaması onların geniş kitleler tarafından tanınıp sevmeleri açısından da büyük bir eksiklik. Oysa bunlar -yukarıda belirttiğim gibi- kartpostallar hâline getirilerek bizde de böyle bir gelenek oluşsa hem sanatların hem de sanatçıların tanınması açısından önemli bir adım atılmış olur. Bu konuda ender olarak üç beş ressamımızın sergileri münasebetiyle hazırlanmış oldukları kartpostalları görüyorum.

Bazı şehirlerimizde çeşitli dernekler ve vakıflar da tarihî ve turistik yerleri tanıtıcı bazı kartpostal çalışmalarını yapıyorlar ama maalesef bu örnekler de çok az. Mesela memleketim Aydın'ın Karacasu ilçesi yakınında Afrodisyas adlı bir antik kent var. Onun adına kurulan vakıf da özellikle büyük usta Ara Güler'in fotoğraflarından oluşan kartlar hazırlatmış. Bir de şehrimiz için kurulan bir vakıf, kasabamıza ait değerlerden bazı kartpostallar hazırlatmış. Eskiden pek kaliteli olmasa da şehirlerimizin büyük kırtasiyecileri de yapardı bu işleri. Memleketimizin birçok şehir ve kasabasındaki güzel evler de o yerlerin bir özelliği idi; sokakları, kapıları, bacaları... o şehrin bir kimliği gibiydi âdeta fakat maalesef yollar ve meydanlar açmak bahanesi, isteği ve arzusu ile bir çok değerli evimizi, köşkü-müzü, yalımızı yıktık ve yerlerine beton yığınlarını diktik!.. Birçok güzel duygumuz da o âdeta birer sanat eseri olan binalarla beraber harap oldu, yıkılıp gitti bence... O eski binaların güzellikleri hepimizin içini ısıtıyor, duygularımızı inceltiyor, hayata bakışımızı güzelleştiriyordu fakat ne yazık ki insanlar artık apartmanlarda doğuyor, apartmanlarda yaşıyor ve apartmanların hissiz, sevgisiz ve soğuk duvarları içerisinde son nefeslerini veriyorlar. O eski evlerimizin çivilerinden menteşelerine; tahtalarından, merteklerinden duvarlarındaki süslemelerine ve gömme dolaplarına; ocak başlarındaki minderlerinden yastıklarındaki her biri birer göz nuru, el emeği olan işlemelerine kadar her şey nefes alıp veriyordu. İşte eskiye ait böyle değerlerimizin de kartpostalları hazırlanmalıdır.

Atatürk kartpostallarından biri, Keskin Color

Geçenlerde İngiltere'deki arkadaşlarıma göndereceğim kartları hazırladıktan sonra postaneye gidip zarfları görevli memura uzattığımda o, her zaman yaptığı gibi zarfları makineden geçirmek üzereyken onu durdurup kendinden pul rica ettim çünkü artık mektup ve kartpostal gönderme ge-

Ressam Nermin Pura'nın bir kartpostalı

leneğinin azalmasıyla birlikte zarflara pul yapıştırma geleneği de neredeyse yok olup gitmişti. Daha da acısı, bununla birlikte çocukluk yaşlarımızdan başlayan pul koleksiyonculuğu gibi çok güzel, faydalı ve koleksiyonerleri başka sahalara da yönlendirici, zamanı ve geleceği değerlendiren bir hobi, bir gelenek de neredeyse unutulup gitmişti.

Memurun verdiği pulları dilimde ıslatıp zarflara yapıştırmaya başladım. Hatta eskiden bu ıslatma işini yapmak üzere tezgâhın üstünde küçük, süngeri ıslak bir de kap bulunurdu. Bu arada memur bey ile tebrik gönderme geleneğinden konuşurken o, bana çekmecedan bir tomar kartpostal çıkarıp gösterdi. PTT tarafından, mektup gönderenlere birer tane hediye etmek üzere hazırlanmış. Şöyle bir baktım. Bunlar çok sıradan kartpostallardı. Ben bunu kimseyi ve yapılan işi küçümsemek için söylemiyorum fakat yukarıda açıklamaya çalıştığım gibi kartpostal geleneğinin ne olduğu tam bilinmeden öyle bir çalışma yapılmış. Oysa Avrupa'daki kartpostal geleneğini tanıyan birisi bu çalışmayı yapsaydı eminim daha farklı, daha değişik, insanı şaşırtacak ve insanı mutlu edecek kartpostallar ortaya koyabilirdi diye düşünüyorum. Memur arkadaşına biraz yurt dışındaki gelenekten bahsedince memur arkadaşımız; "Neredeyse bir doktora çalışması yapılmaya değer galiba." dedi. O ana kadar bunu doğrusu hiç düşünmemiştim ama o anda böyle bir çalışmanın doktora seviyesinde olmasa bile yüksek lisans seviyesinde bazı fakültelerin sosyal bilimlerle ilgili bölümlerinde yapılabileceğini düşündüm. Hatta şimdi bu satırları okuyanlar arasında üniversite hocaları ve öğrencileri varsa bunu tavsiye ediyorum veya onlara fakültelerin sosyal bilimlerle ilgili bölümlerinde okuyan arkadaşlarını, akrabalarını bu konuda bir yüksek lisans çalışması yapmaları için teşvik etmelerini öneriyorum. Eminim çok güzel çalışmalar ortaya çıkacaktır. Hatta bu konuda bizim ve Avrupalıların geleneklerini görsel malzemeler ile ortaya koyan bir kitap çalışması da herhâlde çok değerli bir eser olacaktır.

Avrupa'da kartpostal geleneğinin ne kadar önemli olduğunu bir başka örnekle de açıklamak istiyorum. İngilizce öğretiminde kullandığımız, beğendiğim kitaplardan biri olan *Streamline English Destination* kitabının sekizinci ünitesi, "Sending A Card" başlığını taşır. Burada güzel örneklerle kartpostalın önemi anlatılmaktadır. Tabii bu arada da İngilizce öğrenenler hem bu kültürü tanımakta hem de İngilizcelerini geliştirmektedirler. Bu ünitenin ana metnini şöyle tercüme edebiliriz: "Kutlama kartları Britanya'da büyük bir iş koludur. Her yıl milyonlarca kart gösterilir ve neredeyse her özel olay için bir kart satın alabilirsiniz. Noel, yeni yıl, paskalya, doğum günü, nişan, cenaze, sevgililer günü, anneler günü, babalar günü, emeklilik, hastalık, imtihanlardaki ve şoförlük testlerindeki başarılar, görevde yükselmeler ve tatilciler için kartlar vardır."

Bizde bu kartpostal gönderme geleneğinin neredeyse unutulduğunu ve bunun yerini internetle birlikte hayatımıza giren haberleşme sistemlerinin aldığını daha önce belirtmiştim. Ben, eskiden kartpostal göndereceğim kişilerin isimlerini defterime not eder ve bana gelen cevaplara göre bunları değerlendirdim. Sonraki yıllarda bu şekilde listelerle çalışan kişilerle de tanıştım. Ben de artık kutlamaları kartlar yerine telefonla yapıyorum ama kesinlikle SMS ya da sosyal medya üzerinden yapmıyorum çünkü SMS ile yapılan kutlamalar kesinlikle doğru değildir, hele hele bazılarının yaptığı

gibi toplu kutlamalar gerçekten çok tatsız bir şaka gibidir. Büyük bir özenle yazılmış, dikkatle zarfına pul yapıştırılmış ve postalanması için bir zaman ayrılmış; içine sevgilerimizi, saygılarımızı, aşklarımızı, hasretlerimizi, dua, dilek ve temennilerimizi doldurup gönderdiğimiz mektup ve kartpostalların yanında başında adınızın bile bulunmadığı sıradan, hatta kopyala yapıştır metoduyla oluşturulmuş klişe laflarla dolu bir SMS mesajının ne değeri olabilir ki!..

Christmas Tree on the Lake, Q. Elizabeth's Found

Bu yazımız dolayısıyla mektup ve kartpostal geleneğinin edebiyatımıza yansımalarına da temas etmek istiyorum. Edebiyatımızda mektup tarzında yazılmış roman, hikâye, seyahatname, makale, röportaj ve sohbet örnekleri de vardır. Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ömer Seyfettin, Halide Edip Adıvar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Reşat Nuri Güntekin, Halit Ziya, Mehmet Rauf, Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Sait Faik, Cenap Şahabeddin, Ahmet Râsim, Falih Rıfkı, Ahmed Mithat Efendi ve Mahmut Yesarî gibi yazarlarımız bu türlerin güzel örneklerini vermişlerdir.

Edebiyatımızda manzum mektuplar konusunda da örnekler mevcuttur. Şeyhî, Fuzûlî, Bağdatlı Ruhî, Bayburtlu Zihnî, İsmail Safa, Ziya Gökalp, Aka Gündüz, Halit Fahri, Kemalettin Kâmi Kamu, Orhan Seyfî, Necip Fazıl Kısakürek, Bedri Rahmi, Orhan Veli, Nihal Atsız, Rıza Polat Akkoyunlu, Ahmed Ârif, Bahaeddin Karakoç ve Abdurrahim Karakoç edebiyatımızda manzum mektup örnekleri vermiş olan yazar ve şairlerimizdendir.

Hiç şüphesiz Batı edebiyatlarındakiler kadar olmasa da Türk Edebiyatında da meşhur şair, yazar ve sanatkârların sadece mektuplarının toplandığı müstakil eserler de vardır. Elbette mektuplar, tarih için günlük ve hatıratlar gibi resmî belge sayılmamalarına rağmen milletlerin sosyal, ekonomik ve siyasi tarihlerinin birçok yönüne ışık tutmaları bakımından büyük değer taşımaktadırlar. Özellikle son yıllarda mektupların edebiyatta olduğu kadar tarihî, siyasi ve sosyal sahalardaki değerleri daha da iyi anlaşılacak ki bu türde birçok çalışma yapılarak eldeki mektuplar toplanıp kitaplar hâlinde yayınlandı ve yayınlanmaya da devam ediyor. Ayrıca ailelerin eski sandık ve bavullarında; çeşitli yayınevi, kurum ve kuruluşların arşivlerinde bulunan mektuplar da gün yüzüne çıkarılıyor. Bunlardan Namık Kemal'in, Abdülhak Hâmid Tarhan'ın, Ziya Gökalp'ın, Yahya Kemal'in (ayrıca babasına Paris'ten yazdığı kartpostalları), Mehmet Fuad Köprülü'nün, Cahit Sıtkı Tarancı'nın, Yaşar Nabi'nin, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın, Nâzım Hikmet'in, Orhan Kemal'in, Kemal Tahir'in, Mehmet Kaplan'ın, Halikarnas Balıkcısı'nın, Nihal Atsız'ın, Aziz Nesin'in, Arif Nihat Asya'nın, Cengiz Dağcı'nın, Sâmiha Ayverdi'nin, Süheyl Ünver'in ve Behçet Necatigil'in mektuplarıyla asker mektupları bunlardan sadece bazılarıdır. Çok yakından tanıdığım eğitimci yazarlarımızdan Sabahat Emir; bütün ömrü boyunca sonsuz ve büyük bir sevgiyle bağlandığı doktor kardeşi Kadriye Hanım aniden hastalanıp, kısa zamanda aramızdan ayrılınca bütün insanlığa örnek teşkil edebilecek sevgisini, hasretini ve acısını *Kadriye'ye Mektuplar*'da dile getirdi.

Hiç şüphesiz mektuplar, müziğimize de konu olmuştur. Türkü, şarkı ve pop müzik tarzında dinlediğimiz mektuplu müzik eserleri hiç de az değil-

dir doğrusu. Aslında şöyle bir düşünecek olursak müzik eserlerinin çoğu memlekete, sılaya, gurbete, anaya, babaya, kardeşlere, eşe dosta, hısım akrabaya, yâre, vefasız sevgililere hasretimizi, aşkımızı, sevdamızı dile getiren, yer yer sitem eden, dert yanan, haber iletken birer mektuptur. Ahmet Gazi Ayhan'ın derlediği bir Kayseri türküsünün; muhtemelen iş için, üç beş kuruş kazanmak için eşi, yavuklusu, yâri İstanbul'a gurbete çıkan bir Anadolu kızının, kadınının hasretini duyarız nağmelerinde:

Gayrı dayanacak özüm kalmadı

Mektuba yazacak sözüm kalmadı

“Bir Mektup Yazdırdım Urfalı Kızına”, “Mektup Selam Söyle Benden Sılaya”, “Bayramdan Bayrama”, “Telgrafın Tellerine Kuşlar mı Konar” gibi türkülerimizin hepsi birer mektuptur aslında...

Televizyonun ülkemizde yayına ilk başladığı yıllarda en çok dinlediğimiz şarkılardan biri de güftesi Mehmet Gökkaya'ya, bestesi Erol Sayan'a ait “Yine yakmış yâr mektubun ucunu” mısrasıyla başlıyordu.

Güftesi Ahmet Selçuk İlkan'a, bestesi Muzaffer İlkar'a ait “Kahr Mektubu”; güftesi Aydın Ünsal'a, bestesi Yıldırım Gürses'e ait “Son Mektup”; Hakkı Bulut'un eseri “Son Mektup”; Suat Sayın'ın şarkısı “Son Mektup”; güftesi Murathan Mungan'a, bestesi Manos Loizoz'a ait “Olmasa Mektubun”; Zülfü Livaneli'nin “Bir Mektup”unun her biri yine duyguların en güzel şekilde mısralara ve notalara dökülmüş hâlleridir.

Tabii rahmetli THM sanatkarımız Özay Gönlüm'ün “Ninesinin Mektupları”nı da unutmamak gerekir. Genç nesiller hiç bilmez ama yaşı 40'ın üzerinde olanların çok iyi hatırlayacakları gibi televizyonun siyah-beyaz ve tek kanal olduğu zamanlarda bütün memleket Özay Gönlüm'ün ninesinin mektuplarını dinlerdi, gözleri o sihirli kutuda, can kulağıyla...

Şişeler içine konarak denizlere atılan ve yıllar sonra kıyılara vuran mektuplara ait hikâyeler de başlı başına bir inceleme ve yazı konusudur elbette. Ayrıca çeşitli vesilelerle öğrencilerimizde ve gençlerimizde mektup yazma alışkanlığını da teşvik etme gayesine yönelik bazı yarışmaların düzenlendiğini ve faaliyetlerin yapıldığını da belirtelim.